

Klasik İslâm Eğitimcileri, Editörler: Ahmet Koç – Mustafa Köylü, (İstanbul: Rağbet Yayınları, 1. Basım, 2023, 662 Sayfa)

Classical Islamic Scholars, Editors: Ahmet Koç – Mustafa Köylü, (Istanbul: Rağbet Publications, 1st Edition, 2023, 662 Pages)

Yunus SANCAK

(Sorumlu Yazar | Corresponding Author)

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen
Dr., Ministry of National Education, Teacher
Sivas / Türkiye

20219362004@cumhuriyet.edu.tr | <https://orcid.org/0009-0005-1325-280X> | <https://ror.org/00jga9g46>

Makale Bilgisi

Makale Türü : Kitap Değerlendirmesi
Geliş Tarihi : 08/12/2025
Kabul Tarihi : 03/03/2026
Yayın Tarihi : 30/03/2026

Article Information

Article Type : Book Review
Received : 08/12/2025
Accepted : 03/03/2026
Published : 30/03/2026

Atıf

Sancak, Yunus. “Klasik İslâm Eğitimcileri, Editörler: Ahmet Koç – Mustafa Köylü, (İstanbul: Rağbet Yayınları, 1. Basım, 2023, 662 Sayfa)”. *Ordu İlahiyat* 6 (Mart 2026), 57-64.

Citation

Sancak, Yunus. “Classical Islamic Scholars, Editors: Ahmet Koç – Mustafa Köylü, (Istanbul: Rağbet Publications, 1st Edition, 2023, 662 Pages)”. *Ordu Divinity* 6 (March 2026), 57-64.

İntihal | Plagiarism

Bu makalede intihal taraması yapılmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir. [İntihal.net](https://www.intihal.net) - Turnitin

This article has been scanned for plagiarism and it has been confirmed that it does not contain plagiarism. [İntihal.net](https://www.intihal.net) - Turnitin

Etik Beyan | Ethical Statement

Yapay Zekâ Kullanımı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde Yapay Zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir. **Yunus SANCAK**

Use of Artificial Intelligence: No Artificial Intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles. **Yunus SANCAK**

Hakem Sayısı | Referees

Değerlendirme | Review

Etik Bildirim | Complaints

orduilahiyatdergisi@odu.edu.tr

Telif Hakkı & Lisans

Copyright & License

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.

Öne Çıkanlar

- Eserde incelenen düşünürler, eğitimi bireyin bilişsel, ahlâkî, ruhî ve toplumsal boyutlarını kapsayan bütüncül bir yetkinleşme süreci olarak tanımlar.
- Klasik İslâm pedagojisi, öğretmeni bilgi aktarıcısından ziyade sabır, adalet ve merhameti yaşayarak rehberlik eden ahlâkî bir örnek olarak konumlandırır.
- Eser, öğrenci merkezlilik, bireysel farklılıklar ve aşamalı öğrenme gibi ilkelerin İslâm eğitim geleneğinde erken dönemde ele alındığını göstererek Batı merkezli eğitim tarihi anlatısını sorgular.

Highlights

- The thinkers examined in the work define education as a holistic process of development encompassing the cognitive, moral, spiritual, and social dimensions of the individual.
- Classical Islamic pedagogy positions the teacher not merely as a transmitter of knowledge, but as a moral exemplar who guides students by embodying patience, justice, and compassion.
- The work demonstrates that principles such as student-centered learning, respect for individual differences, and gradual instruction were systematically articulated in the Islamic educational tradition early on, thereby challenging Western-centric narratives of the history of education.

Classical Islamic Scholars, Editors: Ahmet Koç – Mustafa Köylü, (İstanbul: Rağbet Publications, 1st Edition, 2023, 662 Pages)

Abstract

Classical Islamic Educators (Klasik İslâm Eğitmcileri), edited by Mustafa Köylü and Ahmet Koç and published by Rağbet Yayınları in 2016, stands as one of the most comprehensive and intellectually distinguished scholarly anthologies in its field. Spanning a broad historical arc from the ninth century through the late Ottoman period, the volume assembles the pedagogical thought of twenty-one preeminent Islamic thinkers — representing philosophical, theological, mystical, juristic, and historicist traditions — into a single, analytically coherent work of exceptional scholarly merit. In doing so, it makes a profound and lasting contribution to Turkish-language academic literature on the history of Islamic education. One of the volume's most compelling strengths lies in the conceptual boldness and theoretical coherence of its foundational argument. The editors contend that the pedagogical crisis of modern Muslim societies is rooted in a progressive estrangement from their classical intellectual heritage, and that recovering this tradition constitutes not a nostalgic exercise but a theoretically urgent contribution to contemporary educational science. This framing endows the work with both scholarly depth and timely relevance, distinguishing it from conventional historical surveys. Each chapter is structured with admirable analytical consistency around a shared schema encompassing the purpose of education, the conception of the human person, the ideal teacher profile, the nature of the learner, and preferred instructional methods. This uniform framework enables illuminating cross-thinker comparisons across a remarkable intellectual range — from Farabi's vision of education as the foundation of the virtuous city, to Ibn Sina's meticulous theory of staged cognitive development, al-Ghazali's profound moral and spiritual pedagogy centred on the purification of the heart, Mawlana Rumi's transformative emphasis on love and inner awakening, and Ibn Khaldun's sociologically grounded analysis of education as a precondition of civilisational flourishing. The volume makes a particularly outstanding historiographical contribution by challenging Eurocentric narratives of educational history with rigorous philological evidence. Drawing on primary sources of the highest scholarly authority — including Ibn Sahnun's *Adab al-Mu'allimin*, al-Ghazali's *Ihya Ulum al-Din*, Ibn Sina's *Kitab al-Shifa*, Farabi's *Medinat al-Fadila*, and Ibn Khaldun's *Muqaddima* — the editors demonstrate conclusively that core principles now associated with modern Western theorists such as Dewey, Vygotsky, and Maslow — among them respect for individual differences, learner-centred instruction, graduated knowledge transfer, and the integration of affective and cognitive learning — were systematically elaborated within Islamic pedagogical literature centuries earlier. This powerful argument invites a fundamental and long-overdue recalibration of how the global history of educational thought is framed and taught. *Classical Islamic Educators* is, in sum, a work of rare scholarly distinction. By rendering a rich and hitherto dispersed intellectual tradition accessible through a unified analytical framework, it demonstrates persuasively that classical Islamic pedagogy is not a historical artefact but a living intellectual resource of enduring relevance for contemporary debates on the moral, spiritual, and holistic dimensions of education. For scholars working at the intersection of Islamic studies, philosophy of education, and comparative pedagogy, this volume is an indispensable and exemplary point of departure — a genuine monument of Islamic educational scholarship.

Keywords: Islamic Education, Philosophy of Education, Classical Thinkers, Teaching Methods, History of Education.

Klasik İslâm Eğitmcileri, Editörler: Ahmet Koç – Mustafa Köylü, (İstanbul: Rağbet Yayınları, 1. Basım, 2023, 662 Sayfa)

Öz

Mustafa Köylü ve Ahmet Koç editörlüğünde hazırlanan *Klasik İslâm Eğitmcileri* (Rağbet Yayınları, 2016), İslâm düşünce geleneğinin pedagojik birikimini tarihsel süreklilik ve sistematik bir analitik derinlik içinde ele alan, alanının en kapsamlı ve özgün akademik antolojilerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Dokuzuncu yüzyıldan Osmanlı döneminin sonlarına uzanan geniş bir tarihsel perspektifte, felsefe, kelâm, tasavvuf, fıkıh ve tarih yazımı gibi farklı entelektüel geleneklere mensup yirmi bir büyük düşünürün pedagojik görüşlerini tek bir çatı altında buluşturan bu eser, Türkçe akademik literatürde derin ve kalıcı bir iz bırakmaktadır. Eserin en güçlü yanlarından birini, sunduğu kavramsal çerçevenin tutarlılığı ve teorik özgünlüğü oluşturmaktadır. Editörler, modern Müslüman toplumların eğitim alanında yaşadığı değer erozyonunu klasik mirasın ihmaline bağlayan cesur ve ikna edici bir tez öne sürmektedir. Bu tez doğrultusunda klasik pedagojinin yeniden keşfi, salt tarihsel bir merak olarak değil, çağdaş eğitim bilimine sunulabilecek epistemolojik bir kaynak olarak konumlandırılmaktadır. Söz konusu yaklaşım, esere hem bilimsel bir derinlik hem de güncel bir anlam yüklemektedir. Her bölüm; eğitimin amacı, insan tasavvuru, ideal öğretmen profili, öğrenci anlayışı ve öğretim yöntemleri gibi temel başlıklar etrafında titizlikle yapılandırılmıştır. Bu

analitik tutarlılık, Fârâbî, İbn Sînâ, Gazzâlî, Zernûcî, İbn Haldûn, Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve Taşköprüzâde gibi İslâm düşünce tarihinin en parlak simalarını karşılaştırmalı biçimde okuma imkânı sunmaktadır. Fârâbî'de erdemli toplumun inşasına hizmet eden eğitim anlayışından Gazzâlî'nin kalbin arındırılmasını merkeze alan derin ahlâk pedagojisine, İbn Haldûn'un medeniyetin dinamikleriyle ilişkilendirdiği eğitim teorisinden Mevlânâ'nın sevgi ve ruhî uyanışı öne çıkaran özgün pedagojik vizyonuna uzanan bu geniş yelpaze, eserin entelektüel zenginliğini açıkça ortaya koymaktadır. Klasik İslâm Eğitimcileri, aynı zamanda son derece değerli bir tarih yazımı katkısı sunmaktadır. Eser, bireysel farklılıklara saygı, öğrenci merkezli öğretim ve bilginin aşamalı aktarımı gibi ilkelerin İslâm pedagoji geleneğinde asırlarca önce sistematik biçimde ele alındığını, birincil kaynaklara dayanan güçlü filolojik kanıtlarla belgelemektedir. İbn Sahnun'un Âdâbu'l-Muallimîn'inden Gazzâlî'nin İhyâu Ulûmi'd-Dîn'ine, İbn Sînâ'nın Kitâbu's-Şifâ'sından İbn Haldûn'un Mukaddime'sine uzanan bu kaynak tabanı, eserin bilimsel güvenilirliğini sağlam temeller üzerine oturtmaktadır. Bu sayede Batı merkezli eğitim tarihi anlatısı sorgulanmakta; küresel pedagoji tarihinin daha adil ve kapsayıcı bir perspektifle yeniden yazılmasına zemin hazırlanmaktadır. Sonuç olarak Klasik İslâm Eğitimcileri, dağınık kaynaklarda saklı kalan zengin pedagoji birikimini akademik bir sistematik içinde bir araya getiren, İslâm eğitim düşüncesinin kavramsal derinliğini görünür kılan ve araştırmacılara güvenilir bir karşılaştırmalı referans zemini sunan olağanüstü bir eserdir. Eğitim tarihi, İslâm düşüncesi ve eğitim felsefesi alanlarının kesişiminde çalışan akademisyenler, araştırmacılar ve eğitim uygulayıcıları için vazgeçilmez bir başvuru kaynağı niteliği taşıyan bu çalışma, Türk akademik yayıncılığına son derece değerli ve kalıcı bir kazanım olarak katılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Eğitimi, Eğitim Felsefesi, Klasik Düşünürler, Öğretim Yöntemleri, Eğitim Tarihi.

Klasik İslâm Eğitimcileri, Editörler: Ahmet Koç – Mustafa Köylü, İstanbul: Rağbet Yayınları, 1. Basım, 2023, 662 Sayfa, ISBN: 9786059475013

İslâm medeniyetinde eğitim, yalnızca bilgi aktarımını hedefleyen teknik bir süreç olarak değil; insanın aklî, ahlâkî ve ruhî yönleriyle yetkinleşmesini amaçlayan bütüncül bir inşaa faaliyeti olarak görülmüştür. Öğrenme ve öğretme eylemi, vahyin ilk mesajından itibaren dinî ve kültürel hayatın merkezine yerleşmiş; ilim hem bireysel kemalin hem de toplumsal düzenin temel unsuru kabul edilmiştir. Bu çerçevede klasik dönem İslâm düşünürleri, eğitimin mahiyeti, amacı, yöntemi ve aktörleri üzerine sistematik değerlendirmeler yapmış; pedagojik meseleleri felsefe, kelâm, tasavvuf, fıkıh ve tarih gibi disiplinlerle ilişkilendirerek ele almıştır.

Modernleşme süreciyle birlikte Müslüman toplumlarda eğitim alanında yaşanan yönelim değişikliği, klasik mirasın geri plana itilmesine yol açmıştır. Batı merkezli eğitim modellerinin benimsenmesi, kurumsal dönüşümü hızlandırmış; ancak değer temelli yaklaşımın zayıflaması, bütüncül insan tasavvurunun parçalanması ve ahlâkî boyutun ihmal edilmesi gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda klasik pedagojik birikimin yeniden incelenmesi, yalnızca tarihsel bir merak değil; çağdaş eğitim tartışmaları açısından da teorik bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaca cevap verme amacı taşıyan *Klasik İslâm Eğitimcileri* adlı eser, İslâm düşünce geleneğinde eğitim anlayışını temsil eden önemli şahsiyetleri sistematik bir bütünlük içinde ele almaktadır. Çalışma, klasik dönemin pedagojik perspektifini günümüz eğitim teorileriyle ilişkilendirerek tarih ile modernite arasında kavramsal bir köprü kurmayı hedeflemektedir. İslâm medeniyeti, eğitimi hem bireysel olgunlaşmanın hem de toplumsal düzenin temel dinamiği olarak görmüştür. Eğitim, yalnızca bilgi aktarımı değil; ahlâk, hikmet ve kişilik inşasını hedefleyen bütüncül bir süreçtir. Bu nedenle İslâm düşünürleri, felsefe, kelâm, tasavvuf gibi alanlarda olduğu kadar eğitimde de sistematik yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Mustafa Köylü ve Ahmet Koç'un editörlüğünü yaptığı *Klasik İslâm Eğitimcileri*, bu mirası yeniden görünür kılmayı amaçlamaktadır. Editörler, modern Müslüman toplumların eğitimde yaşadığı krizin, kendi klasik miraslarından uzaklaşmalarından kaynaklandığını vurgular. Bu nedenle eser, klasik pedagojiyi çağdaş eğitim bilimiyle buluşturarak hem tarihsel hem kavramsal bir boşluğu doldurmayı hedefler.

Kitapta incelenen düşünürlerin ortak noktalarından biri, eğitimi insanın yetkinleşme süreci olarak tanımlamalarıdır. Yetkinleşme kavramı, yalnızca bilişsel gelişimi değil; ahlâkî olgunluğu ve toplumsal sorumluluğu da kapsamaktadır. Fârâbî’de eğitim, erdemli toplumun inşasının aracı olarak değerlendirilirken; İbn Sînâ’da aklî güçlerin geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır. Gazzâlî’de eğitimin temel amacı kalbin arındırılması ve güzel ahlâkın yerleşmesidir. İbn Haldûn ise eğitimi toplumsal üretkenliğin ve medenî gelişimin şartı olarak ele almaktadır. Bu farklı vurgular, İslâm düşüncesinde eğitimin çok boyutlu bir yapı arz ettiğini göstermektedir. Eğitimin hedefi, bireyin yalnızca meslekî yeterlilik kazanması değil; aynı zamanda ahlâkî sorumluluk bilinci taşıyan, topluma katkı sunan ve hikmet sahibi bir şahsiyet hâline gelmesidir.

Eserde dikkat çeken bir diğer ortak tema, öğretmenin konumudur. Klasik düşünürler öğretmeni bilgi aktaran teknik bir uzman olarak değil; örnek şahsiyet ve ahlâkî rehber olarak tasavvur etmektedir. Öğretmenin adaletli, sabırlı, merhametli ve ölçülü olması gerektiği sıkça vurgulanmaktadır. Öğrencinin seviyesine uygun öğretim yapılması, aşırı disiplin ve baskıdan kaçınılması gerektiği belirtilmektedir. İbn Sahnûn ve İbn Cemâa gibi isimler, öğretmenin meslekî sorumluluklarını ayrıntılı biçimde ele alırken; Gazzâlî öğretmenin niyet ve ihlâs boyutuna dikkat çekmektedir. İbn Haldûn ise sert ve baskıcı eğitim anlayışının öğrencide korku ve pasiflik doğuracağını ifade ederek pedagojik ölçülülüğü savunmaktadır. Bu yaklaşımlar, çağdaş eğitimdeki rehberlik ve öğrenci merkezli anlayışla önemli paralellikler taşımaktadır.

Kitapta yer alan düşünürler, öğrenciyi edilgen bir bilgi alıcısı olarak değil; gelişim süreci dikkate alınması gereken dinamik bir varlık olarak görmektedir. İbn Sînâ’nın öğrenme sürecini yaş ve gelişim evrelerine göre düzenleme önerisi, pedagojik açıdan dikkat çekicidir. Ahlâkî alışkanlıkların küçük yaşta kazandırılması gerektiği fikri, özellikle ahlâk merkezli eğitim anlayışında belirginleşmektedir. Mevlânâ’nın sevgi temelli yaklaşımı, öğrencinin gönül dünyasına hitap eden bir pedagojiyi öne çıkarırken; İbn Haldûn çevresel ve toplumsal faktörlerin öğrenme üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Böylece öğrenci, zihinsel, duygusal ve sosyal boyutlarıyla bütüncül bir varlık olarak ele alınmaktadır.

Eserde incelenen düşünürler arasında aşamalılık, tekrar, uygulama, gözlem, tartışma ve hikâye anlatımı gibi yöntemlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bilginin basitten karmaşığa doğru tedricî biçimde verilmesi gerektiği sıklıkla ifade edilmektedir. Aşırı yüklemekten kaçınma ve öğrencinin kapasitesini dikkate alma ilkesi, birçok düşünürde ortak bir pedagojik prensip olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasavvuf geleneğinde temsili anlatımlar ve hikâyeler, ahlâk eğitiminin etkili araçları olarak kullanılmaktadır. Felsefî gelenekte ise aklî muhakeme ve tartışma yöntemi öne çıkmaktadır. Bu çeşitlilik, İslâm eğitim düşüncesinin tek tip bir modelden ziyade çok katmanlı bir pedagojik zenginlik sunduğunu göstermektedir.

Eserin metodolojik açıdan en güçlü yönü, karşılaştırmalı tarihsel yöntem ve birincil kaynak temelli incelemedir. Her düşünürün pedagojik ilkeleri kendi eserlerinden alınan metinlerle açıklanır. Örneğin, İbn Sahnûn’un *Âdâbü’l-Muallimîn*, Gazzâlî’nin *İhyâ’sı*, İbn Sînâ’nın *Kitâbu’ş-Şifâ’sı* ve Farabî’nin *Medînetü’l-Fâzılâsı* temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Her bölüm “eğitimin amacı”, “öğretmen”, “öğrenci”, “yöntem” ve “ahlâk eğitimi” gibi ortak temalarla yapılandırılmıştır. Bu yöntem hem karşılaştırmayı kolaylaştırır hem de klasik dönemdeki sürekliliği gösterir. Editörler, modern eğitimdeki değer boşluğuna karşı klasik eğitimin ahlâkî derinliğini yeniden gündeme taşımaktadır. Bu nedenle eser hem eğitim bilimciler hem de ilahiyat alanında çalışan araştırmacılar için önemli bir referans niteliği taşır.

Eserde yer alan yirmi bir bölüm, İslâm eğitim düşüncesinin tarihsel gelişimini temsil eden önemli şahsiyetleri kapsamaktadır. Her bölümde ilgili düşünürün pedagojik yaklaşımı sistematik biçimde ele alınmaktadır: Muhammed İbn Sahnûn bölümünde, İslâm eğitim tarihinde günümüze ulaşan ilk müstakil eğitim risalesinin müellifi olarak onun özellikle çocuk eğitiminde Kur’an öğretimini merkeze alan ve ölçülü disiplin anlayışını esas kabul eden yaklaşımı incelenmektedir. Fârâbî bölümünde, ilimleri tasnif eden sistematik düşüncesi çerçevesinde

eğitimin nihai amacının mutluluk olduğu ve ahlâkî yetkinliğin eğitim yoluyla gerçekleştirilebileceği yönündeki görüşleri değerlendirilmektedir. İhvân-ı Safâ bölümünde, eğitimi manevî bir olgunlaşma süreci olarak gören bu entelektüel topluluğun ansiklopedik bilgi anlayışı ile genç kuşakların zihinsel ve ahlâkî arınmasını hedefleyen yaklaşımı ele alınmaktadır. Kâbisî bölümünde, çocukların Kur'an ve sünnet esaslarına dayalı biçimde yetiştirilmesi gerektiği ve eğitimin temel amacının sağlam bir dinî ve ahlâkî karakter kazandırmak olduğu yönündeki görüşler analiz edilmektedir. İbn Miskeveyh bölümünde, ahlâk felsefesini psikolojik temellere dayandırarak faziletlerin insan iradesiyle kazanılabileceğini ve bu sürecin eğitimle geliştirilebileceğini savunan yaklaşım incelenmektedir. İbn Sînâ bölümünde, eğitimin erken çocukluk döneminden itibaren planlanması gerektiği, fiziksel sağlık ve oyunun gelişimdeki rolü ile bireysel yeteneklerin dikkate alınmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Mâverî bölümünde, eğitimin hem dünya hem ahiret mutluluğunu hedeflediği; öğretmen ile öğrencinin karşılıklı sorumluluklarının ahlâkî bir çerçevede düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yusuf Has Hâcib bölümünde, Kutadgu Bilig üzerinden bilginin ahlâkî erdemlere ulaşmada bir araç olduğu ve ideal insan modelinin bilgi ile fazilet birlikteliği içinde şekillendiği ortaya konulmaktadır. Gazzâlî bölümünde, eğitimin temel amacının iyi insan yetiştirmek olduğu, ahlâk terbiyesinin merkezî konumda bulunduğu, öğretmen şefkati ile tedricî öğretim ilkesinin pedagojik süreçte belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Burhâneddin Zernûcî bölümünde, ilim öğrenmenin dinî boyutu ile öğrencinin hocasına karşı saygı, sabır ve azim gibi edep kurallarını içselleştirmesinin gerekliliği ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. İbn Rüşd bölümünde, eğitimin insanı mutluluğa ulaştıran bir araç olduğu, akıl ile vahyin uyum içinde değerlendirilmesi gerektiği ve felsefî düşüncenin pedagojik süreçte önemli bir yer tuttuğu vurgulanmaktadır. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî bölümünde, eğitimin kâmil insan olma yolunda manevî bir olgunlaşma süreci olduğu ve sevgi merkezli bir yaklaşımın bireyin içsel dönüşümünü mümkün kıldığı belirtilmektedir. Nâsirüddin Tûsî bölümünde, ahlâkî değişimin mümkün olduğu kabul edilerek eğitimin nefsi disipline etme ve erdemli davranışları kazandırma işlevi üzerinde durulmaktadır. İbn Cemâa bölümünde, öğretmen-öğrenci ilişkisinin ahlâkî temellere dayanması gerektiği, bilgi ile amel arasındaki uyumun korunmasının önem taşıdığı ve ders işleme usullerinin pedagojik esaslara göre düzenlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. İbnü'l-Hacc el-Abderî bölümünde, Kur'an ve sünnet çizgisinde ahlâklı bireyler yetiştirmenin esas olduğu, eğitim ortamında samimiyet ve tevazuun belirleyici unsurlar olduğu vurgulanmaktadır. İbn Haldûn bölümünde, eğitim ile toplumsal gelişim arasındaki ilişki analiz edilmekte; ezber dayalı öğretim yerine anlama, kavrama ve uygulamaya dayalı bir yöntemin gerekliliği savunulmaktadır. Ali b. Hüseyin el-Amâsî bölümünde, çocukların yeteneklerine uygun ve sevgi temelli bir ortamda dinî ve ahlâkî eğitim almalarının gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Taşköprülüzâde bölümünde, ilimlerin tasnifi ve öğrenim yöntemleri çerçevesinde ilmin paylaşılması ve Allah rızası için öğrenilmesi gerektiği yönündeki yaklaşım ele alınmaktadır. Kınalızâde Ali Efendi bölümünde, aile içi eğitime özel önem verilerek kâmil insan yetiştirmenin ahlâk merkezli bir süreç olduğu ortaya konulmaktadır. Zilî bölümünde, Kur'an ve sünnet temelli eğitim anlayışı çerçevesinde bireyin dinî sorumluluk bilinci ve toplumsal ahlâkı kavramasının hedeflendiği ifade edilmektedir. Erzurumlu İbrahim Hakkı bölümünde ise ilimler dünya ve kalp ilimleri şeklinde tasnif edilerek insanın kendini tanıması ve Allah bilgisine ulaşmasının eğitimin temel amacı olduğu belirtilmektedir.

Klasik İslâm Eğitimcileri, İslâm düşünce geleneğinde eğitime dair yaklaşımları tarihsel süreklilik içerisinde ve tematik bir sistematikle ele alması bakımından alan yazınında önemli bir boşluğu dolduran nitelikli bir çalışmadır. Dokuzuncu yüzyıldan Osmanlı dönemine kadar uzanan geniş zaman diliminde farklı disiplinlere mensup yirmi bir düşünürün pedagojik görüşlerinin aynı çatı altında toplanması, İslâm eğitim düşüncesinin kavramsal çeşitliliğini ve teorik derinliğini görünür kılmaktadır. Eser, eğitimi yalnızca öğretim teknikleri bağlamında değil, insanın ontolojik konumu, ahlâkî yetkinliği ve toplumsal sorumluluğu çerçevesinde değerlendiren klasik yaklaşımı bütüncül biçimde ortaya koyması bakımından dikkat çekmektedir. Çalışmanın önemli katkılarından biri, her düşünürü belirli bir analitik şema

içerisinde inceleyerek eğitimin amacı, insan tasavvuru, öğretmen-öğrenci ilişkisi ve öğretim yöntemleri gibi temel başlıklar etrafında karşılaştırma imkânı sunmasıdır. Bu yöntem, okuyucuya hem tarihsel bir perspektif kazandırmakta hem de farklı entelektüel gelenekler arasında kavramsal süreklilik ve ayrışma noktalarını görme fırsatı sağlamaktadır. Özellikle ahlâk merkezli eğitim anlayışının farklı düşünürlerdeki tezahürlerinin izlenebilmesi, eserin teorik bütünlüğünü güçlendiren unsurlar arasındadır. İncelenen eseri değerli kılan önemli unsurlardan bir diğeri, çağdaş eğitim anlayışlarının kökenine ilişkin özgün bir perspektif sunmasıdır. Günümüzde ilahiyat fakülteleri de dahil olmak üzere pek çok yükseköğretim kurumunda pedagojik formasyon dersleri kapsamında John Dewey, Abraham Maslow ve Robert Gagné gibi Batılı eğitim düşünürlerinin kuramları temel referans olarak sunulmakta; bu kuramlar çoğu zaman modern eğitim biliminin özgün ürünleri olarak takdim edilmektedir. Oysa söz konusu anlayışların pek çok temel ilkesinin, İslam medeniyetinin klasik döneminde çok daha önce sistemli biçimde ele alındığı tarihsel bir gerçektir. Bireysel farklılıklara saygı, öğrenci merkezli öğretim ve bilginin aşamalı aktarımı gibi ilkeler, İslam eğitim geleneğinin klasik metinlerinde derinlemesine işlenmiştir. *Klasik İslam Eğitimcileri* adlı eser, bu gerçeği somut verilerle ortaya koyarak Batı merkezli eğitim tarihi algısını sorgulamaya davet eden değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte, çok yazarlı yapının doğal sonucu olarak bölümler arasında metodolojik yaklaşım ve kavramsal derinlik bakımından kısmi farklılıklar gözlemlenmektedir. Bazı bölümlerde düşünürün eğitim anlayışı kendi epistemolojik ve ontolojik sistemiyle daha güçlü ilişkilendirilirken, bazı bölümlerde analiz daha betimleyici düzeyde kalmaktadır. Ayrıca klasik pedagojik yaklaşımların çağdaş eğitim teorileriyle sistematik bir karşılaştırmaya tabi tutulmamış olması, eserin güncel pedagojik tartışmalarla kurabileceği teorik diyalogu sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte çalışmanın temel amacının klasik mirası tanıtmak ve bütüncül bir çerçeve sunmak olduğu dikkate alındığında, bu husus bir eksiklikten ziyade geliştirilebilir bir yön olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak eser, İslâm eğitim düşüncesini dağınık kaynaklardan derleyerek sistematik ve akademik bir yapı içinde sunması, kavramsal zenginliği görünür kılması ve araştırmacılar için karşılaştırmalı bir referans zemini oluşturması bakımından özgün ve değerli bir katkı sunmaktadır. Eleştirel ve karşılaştırmalı analiz boyutu ileriki çalışmalarda daha da derinleştirilebilirse, bu eser İslâm eğitim felsefesi alanındaki tartışmaların merkezî kaynaklarından biri olma potansiyelini daha güçlü biçimde gerçekleştirebilecektir.

Katkı Oranı

1. Yazar: %100

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Gerek olmadığı beyan edilmiştir.

Destek-Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Teşekkür

Beyan edilmemiştir.

Contribution Rate

1st Author: 100%

Conflicts of Interest

No conflict of interest declared.

Ethics Committee Permission

It has been declared unnecessary.

Grant Support

No external funding was used to support this research.

Acknowledgements

Not declared.

Kaynakça | References

Ko, Ahmet – Kyl, Mustafa (ed). Klasik İslm Eğitimcileri. Rağbet Yayınları, İstanbul, 2020.